

Prvi potpredsednik Vlade i ministar spoljnih poslova Republike Srbije Ivica Dačić otvorio je danas izložbu „Jasenovac – pravo na nezaborav“ u Kragujevcu.

Šef srpske diplomatije, ovom prilikom, podsetio je da je januara 2018. godine imao priliku da otvori sličnu izložbu u zgradi Ujedinjenih nacija u Njujorku, koja je bila deo obeležavanja Međunarodnog dana sećanja na Holokaust.

Ministar je istakao da je neophodno javno i jasno osuditi svaku vrstu istorijskog revizionizma koji negira zločine. Naglasio je da ne smemo dozvoliti nasilno, niti perfidno menjanje pogleda na prošlost i istorijske činjenice, jer se time relativizuju i negiraju genocidne i zločinačke politike prema celim narodima, te je posebno ukazao na to da ukoliko ne negujemo kulturu sećanja i nismo na oprezu, rizikujemo da nam se ponovi tragična sudbina.

Ulogu u tome moramo imati svi mi kao pojedinci, ali i kao društva i države u regionu Balkana, jer svi zajedno, kao potomci i žrtava i zločinaca imamo odgovornost za zajedničku budućnost. Republika Srbija je pružila ruku pomirenja, a očekujemo da u današnjoj Republici Hrvatskoj imamo saveznika u očuvanju kulture sećanja na Jasenovac, koji mora ostati simbol Drugog svetskog rata - stradanja Srba, Jevreja, Roma, antifašista Hrvata i drugih nacija i simbol masovnog i besprimerno surovog ubijanja, zaključio je šef srpske diplomatije Ivica Dačić.

{youtube}PEkcsR8dB7c{/youtube}

Govor prenosimo u celosti:

„Poštovane dame i gospodo,

Imam čast da vam se obratim povodom otvaranja izložbe „Jasenovac pravo na nezaborav“, ovoga puta u Kragujevcu. Podsetiću vas da sam januara 2018. godine imao priliku da sličnu izložbu otvorim u zgradi Ujedinjenih nacija u Njujorku, koja je bila deo obeležavanja Međunarodnog dana sećanja na Holokaust, koji su proglasile Ujedinjene nacije. Ove izložbe su

jedan deo našeg napora da očuvamo kulturu sećanja što je ujedno i naš doprinos odgovornom odnosu prema prošlosti. Ne postoji opravdanje za odsustvo sećanja na zlodela i za zaborav i zanemarivanje obaveza koje iz tog sećanja proizlaze. Odgovorno ophođenje prema istoriji omogućava nam odgovorno delanje u današnjem trenutku, jer tragedije poput onih koje su zadesile srpski i jevrejski narod u Drugom svetskom ratu ne smemo da zaboravimo i ne smeju nam se ponoviti. Izložba treba da upozori i na opasnosti od revitalizacije ideologije i političkih praksi, koje su dovele do nesagledivih strahota. Deo takvih nastojanja su i nenaučne reinterpretacije događaja i procesa iz perioda Drugog svetskog rata, koje postaju deo javnog govora i opravdavaju zločine. Naša je dužnost da se protiv toga borimo, jer zaborav zločina je novi zločin i poziv da se on ponovi.

Nacistička Nemačka i njeni predstavnici počinili su širom Evrope zločine koji se ne mogu izbrisati iz kolektivnog sećanja stradalih naroda, a među njima je svakako i masakr u Kragujevcu. Nemački istoričar Hajnrih August Vinkler u svom govoru u Bundestagu povodom obeležavanja 70 godina od kraja Drugog svetskog rata izdvaja Kragujevac kao mesto gde se dogodio jedan od najvećih nacističkih zločina, a streljanje naziva "masakrom čije se posledice osećaju i danas". Snažna je simbolika koju Kragujevac kao grad heroj sa sobom nosi, posebno imajući u vidu da danas, postavljanjem izložbe o Jasenovcu, ovo mesto spaja dva najmasovnija stradanja srpskog naroda u dvadesetom veku.

Nezavisna država Hrvatska imala je značajne sličnosti sa nacističkim režimom, koji je bio model i uzor za formiranje ustaške države. Ne treba izgubiti iz vida da se od mnogobrojnih logora nastalih na evropskom tlu Jasenovac izdvaja po tome što se nije nalazio pod nacističkom nadležnošću. Njime je upravljao ustaški režim, a jedan od zapovednika sistema koncentracionih logora Vjekoslav Maks Luburić 1941. godine boravio je u nemačkom Zaksenhauzenu, gde je od nacista učio kako da upravlja sabirnim centrima smrti. Po povratku u NDH, Luburić svoje iskustvo primenjuje upravo u Jasenovcu. Poznato je da je Zaksenhauzen bio model za formiranje ostalih nacističkih logora, uključujući i Aušvic, pa sa pravom Jasenovac možemo nazvati Aušvicom Balkana.

Britanski istoričar Hobsbaum piše da su ustaše sebe proglasili većim nacistima od SS odreda, u čemu je bio u pravu. Takođe, i sami nacisti, poput Fon Horstenaua, vojnog predstavnika nacističke Nemačke u Zagrebu, bili su zgroženi ustaškim metodama korišćenim u Nezavisnoj državi Hrvatskoj. Ustaše su dale i originalni doprinos Holokaustu. Osim Jevreja i Roma, pokušali su da eliminišu i sve Srbe u svojoj državi, ali i Hrvate i muslimane antifašiste. Ne smemo da zaboravimo da je stradanje nedužnih civila u NDH posledica uspostavljanja zastrašujućeg, planskog i totalitarnog ustaškog sistema. Usvajanjem rasnih zakona Srbi, Jevreji i komunisti proglašeni su najvećim neprijateljima hrvatskog naroda. NDH je glavne ciljeve nacističke rasne politike ugradila u svoj pravni sistem, koji je u svom krajnjem ostvarenju trebalo da dovede do uspostavljanja čistog hrvatskog prostora. Ustaški režim je preuzeo antisemitske motive nacista i fašista, priključujući im i težnju ka uništenju Srba. Nirnberški zakoni nacističke Nemačke nesumnjivo su poslužili kao uzor, ali te zakonske odredbe nisu mehanički preuzete i ugrađene u pravni sistem NDH, već su u obzir uzete specifičnosti hrvatskog državnog projekta, a rešavanju rasnog problema pristupilo se krajnje ozbiljno i ništa nije prepušteno slučaju. Srbima i Jevrejima je bio i zabranjen život u nekim delovima hrvatskih gradova, zabranjena je upotreba ćirilice, a ubrzo je usledio i pokušaj istrebljenja ovih naroda. Ideolog njihovog

pokreta, Mile Budak, izjavljivao je kako trećinu Srba treba pobiti, trećinu iseliti i trećinu preobratiti u katoličku veru. Po tom planu, ustaše su bile mnogo ambicioznije od samih nacista, jer Srbi su sačinjavali više od trećine stanovništva te države - bilo ih je milion i devetsto hiljada. Činjenica da je jedna novostvorena država „novog evropskog poretka“ do kraja svog postojanja nastojala da na razne načine, uglavnom fizički, uništi gotovo trećinu stanovništva sopstvene države je zaista fenomen bez presedana, čak i u tako krvavom ratu kakav je bio Drugi svetski rat. Oličenje takve politike i takvog sistema je upravo logor Jasenovac kojem je posvećena ova izložba.

Jasenovac je bio sistem koncentracionih logora smrti, mesto za istrebljenje i najveće stratište za vreme Drugog svetskog rata na prostoru bivše Jugoslavije. Posebno je zastrašujuće što su ustaše u Jasenovcu primenjivale gotovo sve poznate načine na koje su ljudi ubijani i mučeni tokom vekova na Balkanu. Na ovom mestu postojao je kult ubijanja, naročito klanja. Jedna od postavki ove izložbe je i spisak 57 ustaških metoda ponižavanja, ubijanja i mučenja na smrti, a ovde je izložen i „srbosjek“, specijalno oružje dizajnirano za brže ubijanje Srba. Hrvatske ustaše su ovim nožem klale ljude u logorima NDH tokom Drugog svetskog rata, a to su činili najčešće i najbrutalnije u jasenovačkom logoru. Upravo su se ustaški logori prema načinu ubijanja razlikovali od nacističkih fabrika smrti, jer su nacisti održavali distancu u odnosu na žrtve, a ustaše su nastojale da izazovu patnju, bez oklevanja da lično okrvave ruke.

Potresna su svedočenja preživelih zatočenika Jasenovca, poput Milenka Čekića, koji se seća kako su ustaše bajonetom najpre usmrtili mladu majku, nakon čega su bacili njenu bebu uvis, dočekavši je zatim na iste te bajonete. Kakve su bile razmere brutalnosti režima NDH, pokazuje i činjenica da je u Jasenovcu ustašku nagradu dobio Petar Brzica zato što je u toku samo jedne noći (između 29. i 30. avgusta 1942) zaklao 1.360 Srba. Među žrtvama ustaša u NDH našao se i 91 rođak Nikole Tesle, svetski poznatog srpskog naučnika, kojeg danas, krajnje apsurdno, svojataju mnogi u Hrvatskoj. Tragičan je i podatak da je samo u Jasenovcu od ustaša stradalo 19.432 dece. Imam veliku čast što je danas sa nama i Smilja Tišma, jedna od dečijih zatočenika Jasenovca, koja je izbegla tragičnu sudbinu. Smilja je preživela, ali je jedanaest članova njene porodice stradalo od ustaškog režima. Njen život i njena borba su nam uzor da budemo hrabri i da nikada ne zaboravimo tragediju naše prošlosti, ali i da pamtimo pobedu nad najvećim zlom koji je zadesilo naš narod. Smilja Tišma je živi simbol našeg pamćenja i naše pobeđe i od srca joj hvala što je danas sa nama ovde.

Jasenovac nije bio jedino mesto stradanja, jer su Srbi ubijani i po selima i gradovima, spaljivani u crkvama, ili bacani u duboke kraške jame. Ipak, ovaj logor je bio glavno mesto ostvarivanja ambicioznog ustaškog projekta. Jasenovac je po broju žrtava bio jedan od najvećih koncentracionih logora u Evropi. Ni do dan danas nije utvrđen njihov konačan broj. Čak i na osnovu najniže hrvatske procene, Jasenovac je u samom vrhu logora smrti u Drugom svetskom ratu. Po svojoj površini, ali pre svega po obimu stradanja njegovih zatočenika, od njega su veći samo nekoliko logora u Poljskoj, a dvostruko su manji zloglasni logori Buhenvald i Dahau. Čak i ako bismo ostavili po strani nesuglasice u vezi sa brojem žrtava, Jasenovac i dalje predstavlja najočigledniju paradigmu stradanja nedužnih ljudi i najveće stratište civila u čitavoj istoriji ovog podneblja. Zločini počinjeni u Jasenovcu nas podsećaju na obavezu da pod ma kojim okolnostima moramo uvažiti i zaštititi nepovredivost ljudskog dostojanstva, slobode i života svakog pojedinca.

Dame i gospodo,

Ne možemo, a da se ne osvrnemo i na pitanje uređenja i adekvatnog predstavljanja memorijalnog kompleksa logora Jasenovac, koje ni do danas nije rešeno na ispravan način. Jedan od osnovnih razloga za to je činjenica da su logorski objekti sistematski uništavani i u periodu nakon što su ustaše napustile logor i minirale ga. I ovde možemo napraviti paralelu sa nemačkim pristupom očuvanja kulture sećanja na mesta stradanja civila po okončanju Drugog svetskog rata. U posleratnoj Nemačkoj uloženi su značajni napor da objekti nacističkih logora budu sačuvani, ili rekonstruisani, gde god je to bilo moguće. Ove lokacije su pretvorene u mesta sećanja i edukacije, a podsećam vas da su u nekima od njih, kao u logoru Dachau kraj Minhena, organizovani i sudski procesi protiv počinilaca zločina. U drugim logorima, vršene su egzekucije zločinaca. U Jasenovcu je šezdesetih godina prošlog veka izgrađeno spomen-područje, delom i pod pritiskom rodbine žrtava. Međutim, muzejska postavka u njemu nikada nije mogla da nadomesti autentičnost logorskih objekata i celog kompleksa, uključujući masovna stratišta u Donjoj Gradini. Ova izložba je upravo još jedan od napora da sve strahote Jasenovca budu prezentovane kako zainteresovanoj javnosti, tako i potomcima onih naroda koje je ustaški režim pokušao da uništi u svojim logorima smrti. Žrtve koje su pale za ideale nekog boljeg i slobodnijeg sveta ne smeju biti uzaludne. Sećanje na njih je naša obaveza.

Zato je neophodno javno i jasno osuditi svaku vrstu istorijskog revizionizma koji negira zločine o kojima smo govorili, a koji je u sukobu sa temeljnim antifašističkim vrednostima. Ne smemo dozvoliti nasilno niti perfidno menjanje pogleda na prošlost i istorijske činjenice, jer se time relativizuju i negiraju genocidne i zločinačke politike prema celim narodima. Ukoliko ne negujemo kulturu sećanja i nismo na oprezu, rizikujemo da nam se ponovi tragična sudbina. Ulogu u tome moramo imati svi mi kao pojedinci, ali i kao društva i države u regionu Balkana, jer svi zajedno kao potomci i žrtava i zločinaca imamo odgovornost za zajedničku budućnost. Republika Srbija je pružila ruku pomirenja, a očekujemo da u današnjoj Republici Hrvatskoj imamo saveznika u očuvanju kulture sećanja na Jasenovac, koji mora ostati simbol Drugog svetskog rata - stradanja Srba, Jevreja, Roma, antifašista Hrvata i drugih nacija i simbol masovnog i besprimerno surovog ubijanja.

Ovom prilikom pozdravljam i zahvaljujem se na prisustvu preživelim jasenovačkim logorašima, organizatorima izložbe, kao i svim uvaženim gostima koji su imali priliku da vam se obrate.

Hvala vam i neka je večna slava žrtvama Jasenovca!"

{joomplucat:2136 limit=4|columns=4}